

Aleksandar Puškin | Bahčisarajski vodomet

Prevel po Ivanu Hribarju — Tine Debeljak.

»Mnogi so tako kakor jaz obiskali ta vodnjak; toda njih ni več, drugi pa so daleč stran.«

Saadi.

Sedi Girej-han v tla strmé,
kadi se čibuk mu prižgani,
krog carja groznega molče
gneto se hlapčevski dvorjani.
V vsem dvoru vlada molk težak:
s spoštljivo vdanimi izrazi
bero na mračnem mu obrazi
togote in trpljenja znak.
Vladar ponosen zdaj jezljivo
z roko zamahne nestrpljivo —
poklonijo se in gredo.

Ostal je han zdaj sam s seboj
in grud zadiha mu prosteje,
na čelu vidi se lahkó,
da bije mu srce hitreje:
tako morjá gladina z vali
oblak viharja nam zrcali.

Kaj vre mu v duši ponositi?
Le kakšen bije v mislih boj?
Namerja z Rusi se boriti?
Ponesti Poljski zakon svoj?
Gori od želje maščevalne?
Odkril upor je v vojski nov?
Boji se gorskih narodov?
Boji se Genove lokavne?

Ne, nič mu ni do borbe slavne —
utrujene so mu roké,
je daleč misel od vojské.

Se v harem mu po grešni poti
je vtihotapila izdaja —
in lepa ujétnica v ljubkoti
zdaj z gjaurom se morda naslaja?

Girejeve žené-jetnice
žive v samoti kot cvetice:

ne smejo misliti, želeti;
pod stražo budno in hladno
jim v dolgočasju je živeti
in za spremembo ne vedó.
Temnice mračne senca krije
krasote njih in lepotije —
tako v Arabiji cvetice
sade v zastéklene gredice.
Obupno njim se čas vrsti:
za dnevom mesec, leto mine,
in z vsakim hipom, ki zbeži,
mladost, ljubezen topla gine.
Vsak dan je drugemu enak,
poteka jim počasi vsak.
Sploh v haremu lenoba vlada,
sprememba redka je naslada.

Z željó, da zmotijo srce
s čim koli, mlade te žené
se večkrat preoblečejo,
igračkajo, klepečejo.
Ob žive vode žuborenju
in njenih bistrih curkov vrenju,
kjer gosti javorji stojé,
se v senci šetajoč hladé.
Med njimi stopa zli evnuh.
Ogníti se mu móči ni,
njegov zostreni vid in sluh
za vsemi isti čas sledi.
Skrbno je vpeljal večni red:
kar hoče han, je zakon svet,
nič ga zvesteje ne spolnjuje
kot to, kar Koran predpisuje,
nič po ljubezni več ne vpraša,
zato kot lipov bog prenaša
žalitve in očitke zlobne,
ukor, nasmeške nespodobne,
prezír, prošnjé in ljub pogled,
vzdihljáj tih, pritajén šepet.

Pozna prav dobro žensko nprav,
sam marsikaj je bil prestal
v svobodi prej, zdaj v sužnosti,
da moči ga vkaniti ni.
Pogled goreč, v solzah toneč
ne zbeга duše mu nič več.

Ko kopat letnje vroče dni
se z razpletenimi lasmi
mladé odhajajo jetnice,
ko vali bistre jim vodice
čarljivo močijo krasoto —
njih neločljivi stražnik tu je
in bajno krasotic goloto
ves ravnodušen opazuje.
Po haremu v temnih nočéh
neslišno giblje se povsodi,
prav tiho po preprogah hodi,
uho nastavlja ob dveréh;
od postelje gre k postelji,
ves čas za te žené skrbi,
jih v sladkem opazuje spanju
in prisluškuje njih ječanju;
njih vzdih in njih šepet najmanji
zapazi hlastno — in gorjé
jetnici, ki s šepetom v spanji
izdala tuje bi ime,
srce družici bi odkrila
in ji trpljenje potožila!

S čim muči se Girejev duh?
Ugasnil čibuk mu ta hip je.
Pred vrati čaka ga evnuh —
ves negibljiv, ves trd kot kip je.
Glej, vstal zamišljeni zdaj han je,
odpró na ves stežaj se dvéri,
molčé k družini se nameri,
kjer žen, še prav kar dragih,
stan je.

Žené so ga pričakovale,
na svilenih preprogah zbrale
so v skupini se krog fontane.
Tam gledajo zdaj razigrane
prav kot otroci v dnu vodé,
kako čez marmor ribca gre,
mehurčke zlate spuščajoč.
Jim sužnje nudijo napoje,

a one zvonke glase svoje
lijo po haremu pojoč:

Tatarska pesem.

1.

Človeku Bog pošilja često
solzé, skrbi. O blagor ti,
fakir, ki Mekko — sveto mesto —
uzreš, na svoje stare dni!

2.

O blagor mu, ki svet osvaja,
breg Donave s krvjo poji,
nasproti deklica iz raja
z nasmeškom krasnim mu hiti!

3.

A blagor bolj mu, o Zarema,
kdor nežnosti, miru želján,
kot rožo ljubi te, objema
v tišini harema vsak dan!

Tako pojó. Kje je Zarema?
Ljubezni zvezda, hárema kras?
Vsa bleđa in od boli nema,
ne sliši, kaj slavé na glas.
Kot palma od viharja strta
omáhnila je, vsa potrta,
ne veseli je nič poslej —
odkar ne ljubi je Girej...

Ne ljubi je... V krasoti kdo ti,
Gruzinka, zdaj stoji nasproti?
Krog lilijskega čela si
ovijaš dvakrat kite svoje,
in zapeljive ti oči
— kot noč temné, svetlé kot dan —
le večajo še čare tvoje.
Katere glas najbolj mehko
izraža ogenj trepetanj?
Kje je poljub sladak tako
kot v ustnih tvojih ljubkovanj?
Srce, ki ga prižemlješ nase,
naj vnema se za tuje krase?
Girej pa — ravnodušni, zli —

ne gane ob tvoji se lepoti,
vse ure v mrazu ždi noči,
presanja mrk in sam v samoti,
odkar je poljska kneginja
med sužnje haremske prišla.

Ni davno še, odkar Marija
prišla je semkaj v tuji kraj,
pravkar še njena domačija
je zrla kras njen in sijaj.
Bilà je sivemu očetu
največja radost na tem svetu,
nje mlada volja in želje
bilé so starcu ukazilo,
očetovsko topló srcé
le eno skrb je še gojilo:
da hčerke ljubljene bi sreča
bila kot sončen dan blesteča,
da tudi ji trenutne boli
srcá ne pomrače nikoli.
In kadar bi se omožila,
da bi z ljubeznijo pomnila
deviška leta, mlade dni,
ki so kot hipni sen prešli.
Vse je na nji biló vabljivo:
nprav tiha s kretnjo fino, živo,
golobje vdanostne oči.
Prirodne mile te darí
z umetnostjo je zviševála:
ko so domá bilé gostí,
na harfo divno je igrala.

So bogatini, velmožjé
Marijino roko iskali,
mladeniči so radi nje
v skrivnostni boli vzdihovali.
V zavetju dóma nje srce
ljubezni ni biló spoznalo,
ker nudil slavni grad očetni
ji v družbi drugaric prijetni
zabav veselih je nemalo.

Kot reka trume se Tatarov
razlile so čez poljsko plan,
tako ne niči bes požarov,
z viharjem v žetev divjo gnan.
Cvetoča preje pokrajina

je zdaj samo še razvalina.
Minule mirne so zabave,
razdrta sela so, dobrane,
ponosni grad puščoba krije.
Je prazna sobica Marije.
V graščinski cerkvi, kjer kosti
spe hladno spanje prednikov,
se vrsti knéževskih grobov
s plemena grbi, kronami,
je nova rakev pridružila —
očeta sivega gomila.
V grob oče — v ujetništvo hči...
Naslednik skop lastnik gradu je,
deželo bedno v jarem kuje
in s tem ne dela si časti.

Joj! Dvorec zdaj Bahčisaraja
nesrečno kneginjo prikriva,
dnem sužnjim videti ni kraja.
Marija joka, vzdihava, zdvaja.
Girèj nič reve ne izziva:
obup njen, sôlze, zdihovanje
vznemirjajo mu kratke sanje,
omilil je za njo, ubogo,
postopanje z ženami strogo:
čuvàj teh haremskih žená
ne vstopa v njeno bivališče,
za rôko on je ne peljá
zvečer počivat na ležišče;
žaljiv pogled njegà oči
ne sme se vanjo vpirati
in, ko se kópat gre v vodó,
gre sama in le sužnja z njo.
Še han ne vstopa k vjeti devi,
miru motíti noče reví.
Celo je sáma biti smela,
imela sobo je posebno
tako, da se je skoraj zdela
nezemsko bitje, bitje nebno.
Tam dan in noč je luč gorela
pred sliko Presveté Device,
nebeške njene Priprošnjice,
veselje duše koprneče;
tam tiho upanje prebiva,
ki z vero se pobožno zliva
in srcu venomer šepèče
o raju boljše domovine.

Proč od zavistnih je družic,
preliva solze z bednih lic
in vase zatopljena gine.
Medtem ko one okrog nje
v brezumni strasti se topé,
svetnico živo skriva kót,
ki ločen je od vsepovsod.
Takó srcé, da ne zablodi
v opoju grešnostnih strastí,
edino sveto čustvo vodi,
da vsegdar k Bôgu hrepeni.

.....
.....
Prišla je noč, meglà zakriva
Tavríde polja očarljiva,
iz dalje, iz senc lóvorjev
se čuje slavcev divni spev.
Kar luna z množico zvezdá,
glej, z brezobličnega nebá
nad gózde, holme in doline
medló svetlíkavo zasine.
Ogrnjene v tančic beline
hite kot sence v gaj iz gaja
po ulicah Bahčisaraja
iz doma v dom tatarske žene
na pogovarjanje, pomene,
kot je navada tega kraja.
Utihnili dvor je, harem spi,
odet v tišine néžnosti,
Nič nočnega miru ne moti.
Evnuh je šel po stražni poti —
zdaj spi i on; vzgojeni strah
je vzrok, da je še v spanju plah.
Ker vedno misli na izdajo,
skrbi zaspati mu ne dajo.
Zdaj kakšen šum, zdaj šepetanje,
zdaj ko da sliši kje kričanje,
po lažnem sluhu goljufan
se vzbuja, strese se zaspan,
prestrašeno prisluškujoč.
Nič. Vseokrog molčeča noč.
Le vodomet sladkó kaplja,
bijoč na marmornata tla.
Vre v noč spev slavcev gostoljivih,
od rož dehtečih neločljivih.
Še dolgo jih evnuh posluša

in vnovič spet zaspati skuša.
Kako so sládke te temine,
noči razkošnega Iztoka!
Sladkó za uro ura mine
oboževateljem Preroka.
O, koliko je v teh domovih
razkošja! Koliko v vrtovih!
In kaj še v haremskih zavetjih,
kjer je pod vplivom mesečine
polnó skrivnosti in tišine,
tajn v sladkocontrastnih doživetjih!

.....
.....
Žené vse spe. Le ena ne:
brez diha vstaja, tiho gre
po sobi in drhté z roko
odpira dver, da se rahló
in tiho skoz temino splazi;
pred njo evnuh je, kot da pazi,
sen kruto mu srce uspava —
kot duh ob njem lahnó odplava.

Pred njo so vrata. Zdaj z rokó,
razburjena vsa, se plašnó
dotakne kljuge in odpira,
boječe v sobo se ozira...
Pri srcu ji je vse strahotno:
skrivnostna luč brli samotno,
zakladnica svetinj, vsa v zarji,
Brezmadežne lik ko v oltarji
in križec, znamenje dobrotno...
Gruzinka, kaj se ti zgenilo
srce ob svetih je stvareh?
Pozabljeno je v davnih dneh,
kar je nekoč domače bilo!

Pred njo počiva knéginja.
Toplota snà deviškega
oživlja ji dekliško lice,
kjer tekle so čez dan solzíce,
je zdaj vsečez le smeh razlit —
tako obseva lunin svit
z deževno roso cvet oblit.
Kot da krilatec bi svetel,
Edéna sin, pri vzglavju stal
in speč lil žalostne solzíce
zaradi haremske jetnice...

Gorje, Zaréma, kaj je to?
Grud krči se ji hrepeneče,
na tla kolena klécajo,
beseda vre iz nje proseča:
»Imej usmiljeno srce
in ne zavrzi mi prošnjé!«

Besede njene, vzdih, jokánje,
zbudi Mariji tiho spanje.
Preplašne kneginje oko
neznanko ugleda pred sebó;
tresočih rok, iz sebe vsa
jo vzdigne ter ji govori:
»Kdo si? Kako si sem prišla
v tem času sáma? Sred noči?«

»O reši me! V teh bednih dneh
edini up si ti ostala.
O, dolgo srečo sem vživála,
ljubila v dnevih in nočéh,
zdaj v senco pala sem, gorjé!
Usmili se me! Čuj prošnjé!
Rojena nisem tu, nekje
od daleč, daleč sem prišla,
predmeti davni še živé
mi v srcu kot v meglini sna:
še pomnim donebesne gore
in vrelcev vročih v njih izvore,
in neprehodnosti goščav,
drug zakon tam je, druga nprav;
neznano pa mi je, zakaj
ostavila sem rodni kraj:
spominjam se morjá samó
in pa človeka nad sebó —
nad jadrami ...

Gorja, strahú
dotlej jaz nisem doživela,
živela v senci sem miru,
kot roža v haremu cvetela,
sen o ljubezenskih opojih
— o prvih! — v srcu sem gojila;
in sen o svetlih nadah mojih
se je izpolnil, ko nato
Girèj opustil je vojskó
in spet ljubezni nežne vnet
je vstopil v harem nas — deklet.
Pred njim drhté v pričakovanju

smo stale vse — oči sijaj
na meni obvisi v molčanju,
da znamenje ...

in od tedaj
opoj sva brez nehánja pila,
oba sva v blaženstvu tonila ...
Ne dvom, kleveta, nesoglasje,
ne muka ljubosumnosti,
ni enkrat naju dolgočasje
v uživanju motilo ni.
Marija! Joj! Ti nenadano
tedaj pred njega si stopila,
njegovo dušo, meni vdano,
je grešna misel omračila:
Girej, odslej ves spremenjen,
ne sluša mojih razbolenj.
Vzdih moj mu je odslej nadležen,
ne mara za pogovor nežen,
več družba moja mu ne prija.
Ah, ta osama zadnječasna!
Vem, nisi kriva ti, Marija!
Poslušaj me: jaz sem prekrasna!
V vsem haremu le ti edino
bi mogla biti mi opasna!
Ni tebi za ljubezni slast —
jaz pa rojena sem za strast.
Zakaj mi s hladno to milino
razburjaš v srcu nepokoj?
Gireja pusti: on je moj!
S poljubi mi je strast užgal,
prisege strašne mi je dal.
Vse svoje misli in željé
povezal z mano je Girej:
če me pusti, umrè srce!
Solzé prelivam, le poglej!
Pred tabo tu na tleh klečim
in prosim — nič te ne krivim —:
ah, vrni radost mi, pokój,
Gireja prejšnjega nazaj!
Ne reci nič! Girej je — moj!
Pogled na té slepi ga zdaj.
S prezirom, vnémárom, prošnjó
— že sama znala boš, kako —
Gireja od sebe proč odženi!
Prisezi ... (dasi ob Koránu
sem med jetnicami pri hanu
že vero prejšnjo pozabila,

a materna je vera bila,
kot tvoja je...) — prisezi meni
po veri svoji, da čimprej
Zaremo ljubil bo Girej!
Če ne ... pa čuj me in poglej:
sukati kinžal roka zna
in—pod Kavkazom sem doma!«

To reče in že več je ni.
Še kneginja za njo strmi.
Nedolžni devi nepojmljiv
bil strašnih je strasti izliv;
njih glas počasi doumeva,
a tuj, strašan se ji dozdeva.
Kákšne solzé, prošnje, rotitve,
naj jo spásé onečastitve?
Kaj čaka jo? Mar ne, da bo —
kar ji ostane mladih dni —
priležnica brez vse časti?
O Bog, naj usliši jo vsaj to,
da njo, nesrečnico, čim prej,
ki zdaj medli v tej sobi skriti,
Girej pozabi za vseláj!
Če ne, naj dá vsaj smrti priti,
da žalne dni čim prej konča!
Kako Marija rádostna
bi bedni svet ta zapustila!
Saj vse, kar lépo je užila,
je davno šlo že prek srca!
Zdaj čas je ko svetà naslaji
je nič več, res, ne mičejo:
njo čakajo že starši v raji,
in ljubljenko tja kličejo...

Potekli dnevi so. Marijo
na naglem smrt je pokosila,
tako željeno domačijo
kot angel nov je ožarila.
Kaj jo je vrglo v groba dno?
Otožnost sužnosti brezupne?
Bolezen ali drugo zlo?
Kdo ve? ... Marije ni nič več.
Dvor temni prazen je postal.
Girèj mu bil slovó je dal.
S Tatarov tolpo v kraje tuje
je odvihral od doma preč,

kjer ropal je, moril vse huje,
mrk, krvoločen v métežih,
a v srcu čustev žalostnih
mu vgašal ogenj je plameč.
Ko sekal glave je z rokó,
potegne sabljo, mahne z njo —
zamah mu v zraku obvisi,
topó se zastrmé oči,
bledi in, kot da ga je strah,
šepeče nekaj v sé; nato
topí ves v grenkih se solzah.

Pozabljen harem, zaničevan,
nič več Girej ni stopil vanj;
družina haremskih žená,
po skopljencih zastražena,
je starala se, a Zarema
med njimi nič več ne živi:
njo je evnuhov straža nema
v vodá globino potopila;
tako se iste je noči,
ko je Marija preminíla,
končala tudi njena bol.
Naj kriva je že kakor kol —
strašnà jo kazen je zadela!

Ko pa spremenil v prah pepela
vso bližnjo je kavkavško stran
in mirna sela po Rusíji,
se vrnil v Tavrido je han.
V spomin tu žalostni Mariji
postavil marmorni vodnjak
je v sobe te zakotje skrito:
na vrhu križ, krščanski znak,
polmesec niže kar zaslanja
(simbol predrzen je, očito,
postavljen pa iz nepoznanja!).
Na njem napis, pod zobom let
še neuničen, nenačet;
za črkami v pisavi tuji
iz marmorja izvir vrší,
kot potok hladnih solz ven struji,
vse dni in vse noči ječi.

Tàk joče mati v bolečini,
ko ji na vojski pade sin.

Dekleta mlada v tej krajini
po sporočilu iz davnin
so mrki spomenik le-tá
krstile za — Vodnjak solzá.
.....

Zapustil severne sem zore,
zabav zapustil sem sijaj
in obiskál Bahčisaraj,
v pozabljenju dremljoče dvore.
Šel skoz tišino sem soban,
kjer nékdaj »narodov bič« — han,
Tatar oblastni, piroval je,
ko po napadih roparskih
mehkužni lénosti se vdal je.
Še zdaj živi razkošni dih
po praznih sobah in vrtovih:
vodé vro, rožice cveto
in trte z grozdi se vijo,
zlato blešči se po zidovih.
In videl stare sem ograje,
kjer za rešetkami žené
so — molke jagod prebiraje —
z vzdihljáji mirile srce.
In videl hansko sem grobišče,
vladarjev zadnje bivališče:
nadgrobniki ti, ti stebri,
s kamnitim turbanom pokriti,
kriče dovolj glasno, se zdi,
usodo vsake žive biti.
Kje hani so? Kje harem njih?
Vsekrog tišina... Spremenilo
se tod je vse... Utrip ta tih
biló ni, kar me je polnilo:
duh vrtnic, vodometov šum
me vlekel v dneve je nekdanje,
nasilno vdajal se je um
v nepojasnivo čustvovanje —
čez dvor je senca šla lahnà,
pred mano plava deklica...
.....

Čigavo senco, dragi moji,
povejte, videl sem tedaj?

Čigavih oči me vjeli soji,
ko stopal sem čez mrtvi kraj?
Čar čistega srca Marije
prevzel me je? Mordà Zarema
le v ljubosumnosti se vije
nad haremom kot senca nema?
.....

Še pomnim njen obraz premili
in krasno, zemsko nje telo —
srce z vsem bitjem za njo sili,
v izgnanstvu koprnim za njo...
Dovolj, neumnež! Nehaj! Stoj!
Opusti hrepenenje prazno!
Saj za ljubezen neprijazno
si plačal z muko davek svoj!
Zavédi, ujétnik, se! Obupno
dovolj okovi te težé —
zakaj še svetu z liro hrupno
razglašal svoje bi gorje? ...
.....

Častilec Muz, častilec mira,
ljubezni, slave ni mi mar —
saj skoraj videl vaš bom žar,
bregovi blaženi Salgira!
Spominov polni — obiščem vas! —
primorski, krimski vi vrhovi!
In spet mi taviški valovi
razvesele moj mrk obraz.
Čaroben kraj, očem naslada:
vse tam živó: gorice, les,
barvito grozdje vinograda,
doline, krasni vrti vmes...
Vodé, topoli, polni hlada —
vse s čustvi potnika navdá,
ko v jutra jasnega hladnoti
v strminah po obrežni poti
s konjičem brzim peketa,
pod njim pa morska plan v
sinjini

šumi peneč se in divja
ob Aju-dagovi pečini!
.....